NORSK PEDAGOGISK STUDIESAMLING 17 JUL 1972

HJERTE BLADET

ORGAN FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

18. ÅRGANG NR. 3 - 1972

HJERTE BLADET

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: Kari Bredal - Einar B. Skattum - Alfhild Hansson
Konsultative medlemmer: Knut Werner, Johs. Gilleberg, Stein Vik

♥

Henvendelser angående abonnement og adresseforandger skjer til forretningsføreren Gunvor Heier, Postboks 167, 1324 Lysaker.

Innbetaling for abonnement til postgirokonto 9473, bankgirokonto 6088.05.01081 eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året.
Kontingenten er kr. 10,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.

Manuskripter til Hjertebladet sendes redaktøren Ruth Erlandsen, Kirkeveien 44, Oslo 3.

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:
Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede

♥

I DETTE NUMMER:

Vi lapper på skader som boligen daglig produserer - 105 000 kroner av Hjelpestikkene - Jo Benkow: Uten frivillig innsats vil omsorgen visne og dø - Resultatet av navnekonkurransen - Landskonferanse til høsten om frivillig innsats - Idrettslekene - Samordningsrådets sosialpolitiske målsetting - Verdenskongressen - For lite idrett og friluftsliv ved mindre hjem - Sekretær Kjell-Henrik Henriksen om loven og organisasjonene - Utvidelse og nybygg ved Røde Kors-hjem - Skolestyret nektet, departementet pålå! - Hovedkomitéen for Trastad takker av - Nytt fra sanitetsforeningene - Ennå plass på Solgården - Landet Rundt.

Vi lapper på skader som boligen daglig produserer

Store underbemannede avdelinger vårt dilemma

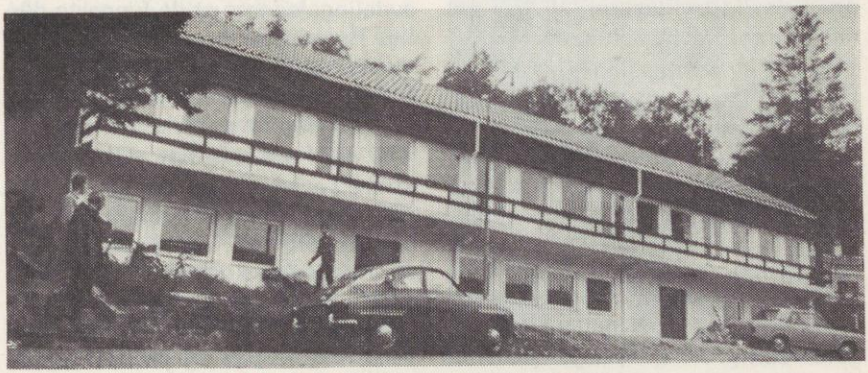
— Forholdene er uverdige, var karakteristikken på Samordningsrådets årsmøte i forbindelse med resultatene av en omfattende kartlegging av boligforholdene ved internatinstitusjonene for psykisk utviklingshemmede. Formannen Gunnar Brekke som refererte fra undersøkelsen i sitt foredrag, pekte på at halvparten av klientene lever sitt dagligliv i avdelinger på mer enn 25 plasser og i soverom med minst fire senger. Statistikken viser at i 27 avdelinger preget av tung pleie, er det 1,93 pasienter pr. ansatt. Vi kan tenke oss hva som da blir tilbake av tid for hver pasient når vi vet at forholdet er 1 til 1 i stelletidene.

— Jeg tror det er rett å hefte seg spesielt ved internatinstitusjonene som representerer klientenes totale livsmiljø, og særlig se på boligen og bomiljøets fundamentale betydning. Jeg tror nemlig at det er her tampen brenner, sa Brekke.

Uansett om boligen er utenfor eller innenfor en institusjon så er selve utviklingsmulighetene knyttet til bolig og bomiljø. Omsorgen kan nemlig karakteriseres ved sengeplasser — antall og kvalitet.

Av de 4 500 klienter som undersøkelsen omfatter, bor 11,6 prosent på enmannsrom, 17,6 prosent på tomannsrom, 19 prosent på 3-mannsrom, 21,3 prosent på 4-mannsrom, 10,4 prosent på 5-mannsrom, 3,6 prosent på 6-mannsrom og 6,5 prosent på rom med 7 eller flere senger.

Det er dårlig trøst at tilsvarende

Vi har avdelinger — vi ønsker boliger.

institusjoner i Danmark har 26,5 prosent av klientellet på rom med 7 eller flere senger.

Avdelingenes størrelse går frem av en annen oversikt fra undersøkelsen. Bare 4,7 prosent av klientellet bor i avdelinger på under 12 plasser, 14,7 prosent i 12—16 plasser, 25,4 prosent i 17—24 plasser, 21,1 prosent i 25—30 plasser og 33,8 prosent bor i avdelinger på over 30 plasser.

Det er her vi opplever åndssvakeomsorgens dilemma. Vi vet nemlig noe om klientenes behov og om boligens terapeutiske verdi, og vi kjenner vårt eget boligbehov.

Situasjonen har ført til den tragikomiske situasjon at vi bygger spesielle treningsavdelinger for å lære klientene det de skulle lære i sine boliger. Vi trekker dem ut av boligen for å spise, for personlig hygiene, for å knytte skolisser, kle av seg osv. Det er utrolig at vi går med på et slikt system. Vi går da ikke selv ned på en arbeidsstue når vi skal vaske og stelle oss. Det gjør vi hjemme. Men for klientene fortsetter vi å lappe på skader som boligen daglig produserer. Vi har avdelinger, vi ønsker boliger.

Bemanningssituasjonen er en annen side av samme sak. 27,4 prosent av avdelingslederne sier at avdelingene fungerer godt, vel 10 prosent sier det er visse vansker, og 62,2 prosent sier at de ikke fungerer godt. For stort belegg, personalmessig og bygningsmessige vansker er de vanligste årsaker som blir oppgitt til at avdelingene fungerer dårlig. Av avdelinger på over 30 plasser oppga 74,5 prosent av avdelingslederne at de fungerte dårlig. Hverdagen for de ansatte kan mange steder karakteriseres som fem timers hardt arbeid og resten resignasjon.

Er det i det hele tatt mulig å registrere avstanden mellom ideelle synsmåter/store forventninger og det omsorgen i dag disponerer av ressurser for drift og investering? spurte Brekke. Avstanden, eller med andre ord presset, kan måles både på foreldresiden og på omsorgssiden.

150.000 kroner av Hjelpestikkene

Salget av Hjelpestikker i 1971 ga i alt nærmere 1,4 millioner kroner til en rekke humanitære formål og helsetiltak. Det er en liten nedgang sammenlignet med året før. Til omsorgen for de psykisk utviklingshemmede ble det ytet tilsammen 105 000 kroner. Beløpet fordeler seg slik:

Støttelaget for åndssvake i Oslo 10 000 kroner. Oslo Røde Kors Barnehjelp 50 000 kroner i tilskudd til utstyr i skole og aktivitetsbygget på Grimebakken hjem og skole. Søndre Land. Røde Kors Barnehjelp, Trondheim 25 000 kroner i bidrag til daghjem og skole. Fossnes Sentralhjem, Vestfold 10 000 kroner. Lykkebo Foreldreforening, Kristiansund N, 5 000 kroner i bidrag til ferie og fritidssted for barna ved Lykkebo. Støttelaget for åndssvake i Drammen og Omegn 5 000 kroner.

JO BENKOW PÅ ÅRSMØTET:

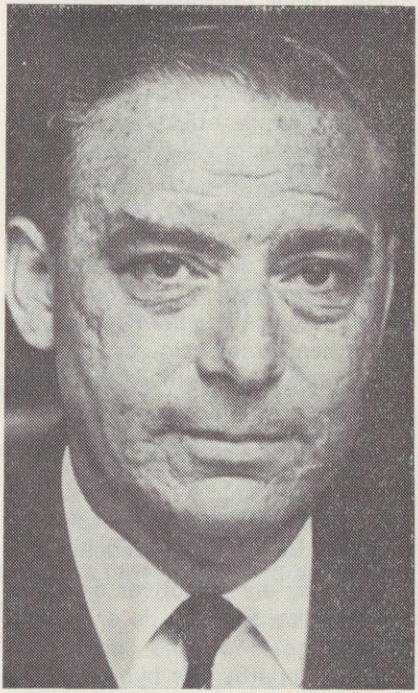
Uten frivillig innsats vil omsorgen visne og dø

— Vi ønsker en omsorg for de psykisk utviklingshemmede preget av sjel og ånd. Det får vi ikke ved bevilgninger over statsbudsjettet, men ved aktiv medvirkning av levende mennesker ute i samfunnet som gir omsorgen kjøtt og blod, sa stortingsrepresentant Jo Benkow i åpningsforedraget på Samordningsrådets årsmøte 26. mai. Benkow brakte hilsen fra Stortingets sosialkomité hvor han selv er medlem og understreket at komitéen har bruk for den profesjonelle ekspertise, innsikt og forstand som de frivillige organisasjoner sitter inne med.

— Stortingets sosialkomité opp lever de private organisasjoner som gode medarbeidere, sa Benkow. Han syntes ellers det var et merkelig paradoks at vi i dag spør om de frivillige organisasjoners plass i arbeidet for de psykisk utviklingshemmede. Vi har fått et lovverk som pålegger staten, fylkeskommuner og kommuner hovedansvaret. Men det er meget langt igjen til å overflødiggjøre det frivillige arbeid.

— Den som tror at han nå kan sette seg ned med hendene i fanget, har misforstått dagens situasjon og har altfor stor respekt for norsk lov og mulighetene til å realisere den.

— De private organisasjoner har ikke vært noen sovepute for det offentlige, fortsatte Jo Benkow. De har opptrådt som effektive pressgrupper som med full moralsk styrke har kunnet kreve en innsats av fellesskapet. Praktisk talt samtlige

Stortingsrepresentant Jo Benkow.

åndssvakeinstitusjoner i vårt land er reist på privat initiativ.

Menneskesyn og fordommer

Benkow innledet sitt foredrag med å peke på at det synes å være bred enighet om vår sosialpolitiske målsetting. Men vi har ikke greidd å organisere samfunnet til å bli det menneskelige fellesskap som vi alle ønsker. Vi har stort sett innskrenket oss til å bygge opp et apparat som vi betjener oss av når utviklingen går skjevt. Det er en enorm avstand mellom målsetting og tilbud for de psykisk utviklingshemmede. Vi må regne med at mellom halvparten og tredjedelen av dem lever ute i samfunnet under uverdige forhold.

De mest dominerende motiver for utviklingen av vår sosialpolitikk er uten tvil nestekjærligheten og brorskapstanken, de etiske aspekter og ledemotiver som vi finner i de store verdensreligioner. Disse elementer er fortsatt kjernen og det egentlige sentrum i hele den sosialpolitiske streben. Men selv om nestekjærligheten dominerer, så er også egenkjærligheten representert. Hensynet til det hensiktsmessige og rasjonelle er sterkt befordrende drivkrefter. Motivene kan være rettferdighetssans og skyldfølelse, men også frykt og angst, vernetrang, følelsen av menneskelig forpliktelse. Det kan være positiv virkelyst, til og med en følelse av personlig kall.

Ingen av disse motiver er egentlig negative, selv om de er vesensforskjellige. Motivene løper sammen og underbygger hverandre, og de har alle sine røtter i våre etiske normer, oppdragelse og livsinnstilling. De er uttrykk for vårt livssyn — tidens menneskesyn — en ærefrykt for livet i sin rikt varierte mangfoldighet.

Vi har som mennesker en instinktiv trang til å bety noe for andre. Medmenneskelige forhold er en livsbetingelse. Vi mister målestokk, forankring og vekstmulighet henvist til oss selv alene. Det menenskelige fellesskap er en nødvendig reflekterende klangbunn og kraftkilde. Dette er bakgrunnen for det menneskesyn som slår fast at alle mennesker har like rett og er likeverdige.

Men fordommene florerer fortsatt fritt i vårt forhold til det menneske som ytre og umiddelbart forekommer oss ynkelig, usselt og mangelfullt utviklet. Den pinefulle sannhet er at vi i vårt indre reagerer vesentlig mer primitivt enn vi gir språklig uttrykk for. I virkeligheten er likeverdighetsprinsippet noe vi pynter oss med fordi vi vet at det er det som er akseptert i tiden.

Impuls for politikerne

Hvis vi betrakter de sosialpolitiske behov på denne bakgrunn, blir vi konfrontert med et tosidig behov. Den enkelte av oss er selv i nød hvis vi ikke utvikler vår evne til å komme vår neste i møte. Å få øve barmhjertighet er en hjelp til selvhjelp både for giver og mottaker. Vi må kultivere den grunnholdning som bidrar til å gjøre samlivet mellom menneskene intimere og rikere. Dette er et vesentlig og stadig like aktuelt sosialpolitisk perspektiv.

Vi har et felles ønske om å utvikle det ikke-diskriminerende samfunn, og de frivillige organisasjoner utgjør store meningsberettigede grupper i dette arbeid, fortsatte Jo Benkow. Den objektive ekspertise blir heldigvis aldri underkjent av samfunnet. Det er når de lærde strides at politikerne er henvist til å «trekke lodd». Stortinget har ikke all makt samlet i salen. Det er bare et ledd i en kjede av personer som arbeider med samfunnsmessig sikte. Som inspirasjonskilde trenger vi spill levende mennesker og impulser fra organisasjoner ute i samfunnet.

— Vi trenger de private organisasjoner for å overvinne vår innebygde treghet, fortsatte Benkow, som i sitt foredrag også kom inn på Arne Skouens kritikk mot de frivillige organisasjoner i åndssvakeomsorgen. Skouen ble selv leder for en frivillig organisasjon. Men gjennombruddet i opinionen var allerede kommet da den fremsto, og det kom nettopp fra de som han skjelte ut.

Behjertede basardamer —

De frivillige medarbeidere utgjør en viktig del av nærdemokratiet med sine mange muligheter til å påvirke, delta og styre. Å fremstille dem som behjertede basardamer med store hatter med kirsebærblomster på, er så uaktuelt at det ikke er morsomt lenger.

Det kommer til å skje noe alvorlig med åndssvakeomsorgen i statlig regi dersom de frivillige organisasjoner nedla sitt embete. Da står den i fare for å visne hen og dø.

Enhver politiker med forankring i virkeligheten vet at han har ingen forbundsfelle å miste i de frivillige organisasjoner. Vi trenger en omsorg for de psykisk utviklingshemmede som spiller på alle strenger. Det nye lovverk har gitt oss et apparat. Men med all respekt for Helsedirektoratet og den ildsjel som leder kontoret for psykiatri, de blir likevel ikke mer enn avanserte kontorister uten sine forbundsfeller av frivillige, insiktsfulle medarbeidere, sa Benkow.

BRATLIA DAGHJEM OG TRENINGSVERKSTED — FREDRIKSTAD

Vi søker avdelingsleder til Daghjemmet. Vedkommende søker må være utdannet vernepleier.

Stillingen lønnes i l.kl. 13 i det off. reg. — Avdelingen har 27 elever i alderen 4—18 år, og vi har et integrert opplegg hvor miljøarbeider og lærer arbeider sammen med små elevgrupper.

Vi er behjelpelig med å skaffe bolig.
Søknad sendes bestyreren snarest.

Resultatet av navnekonkurransen

Konkurransen om nytt navn på Samordningsrådets organ Hjerteblad-det, utlyst i nr. 5 1971, fikk ingen stor oppslutning. Det var åpenbart ingen lett oppgave å finne et navn som skulle vise at bladet er organ for arbeidet for psykisk utviklingshemmede og som dessuten helst Skulle ha en appell i seg. Etter å ha vurdert de innkomne utkast, har juryen fordelt premiene slik:

1.-premie på 1000 kroner til lærer Asbjørn Brekke, Bergen, for navn og forside «Rapport».

2.-premie på 500 kroner til Per M. Staurnes, Oslo, for navn og forside «Ånd og psyke».

3.-premie på 250 kroner ble delt med 125 kroner til Ane Fredeng, Ski, for navn og forside «Mosaikk», — og 125 kroner til Ellen Krog Nilsen, Oslo, for navnet «Ny Giv».

Samordningsrådets arbeidsutvalg har bedt førstepremievinneren om å arbeide videre på forslag til forside med navnet «Rapport». Arbeidsutvalget skal deretter avgjøre om man vil gå over til dette navnet.

Juryen for navnekonkurransen besto av Samordningsrådets formann Gunnar Brekke, sekretæren advokat Kaare Jønsberg, medlem av redaksjonskomitéen Kari Bredal, redaktøren Ruth Erlandsen og rektor Håkon Stenstadvold som fagkyndig.

Brev til Regjeringen fra landskonferanse

På landskonferansen for Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede i Kristiansund 27. og 28. mai ble det vedtatt en resolusjon til Regjeringen, der det heter at «konferansen ser med største bekymring på tendensen til budsjettmessig innskrenkning av alle de tiltak som er nødvendige for sosial trening, integrering og normalisering av de psykisk utviklingshemmede».

Landskonferansen som hadde 160 deltakere, ble åpnet av sosialminis ter Odd Højdahl, og som foredragsholder deltok den danske forsorgssjef N. E. Bank-Mikkelsen.

Landskonferanse til høsten om frivillig innsats

Landets 134 institusjoner for psykisk utviklingshemmede må få styrket sin driftsøkonomi hvis de skal kunne innfri forventningene til en omsorg som ivaretar den enkelte åndssvakes rettigheter og behov.

Det er umulig å akseptere en kurpengepolitikk som er sterkere forankret i pris- og lønnsstigning enn i den aktuelle institusjons- og personalproblematikk.

Åndssvakeomsorgens totale kapitalbehov kan på langt nær dekkes innenfor statsbankenes utlånsramme. Vi oppfatter situasjonen pr. i dag som kriseartet og lite i samsvar med forutsetningene for sykehuslovens overgangsbestemmelser, hvor åndssvakeomsorgen skulle nyte godt av gunstige lånevilkår over en femårsperiode.

Vi venter at institusjonene utvikler et bredt spektrum av behandlingstilbud og at de politiske myndigheter følger opp med tilsvarende og tilstrekkelige økonomiske ressurser.

Vi må konstatere at helsevernet for psykisk utviklingshemmede — på tross av sin lovmessige tilknytning til samfunnets ansvar — fremdeles er en underprioritert og ressursfattig sosialmedisinsk oppgave.

Utsnittene ovenfor er hentet fra formannen Gunnar Brekkes innledning til Samordningsrådets årsmelding, som ble behandlet og vedtatt på Kalnes jordbruksskole ved Sarpsborg 26. og 27. mai. Møtets hovedtema, de frivillige organisasjoners plass i omsorgen, ble behandlet i flere foredrag som vi gjengir utdrag av i dette nummer.

De omlag 60 utsendinger fra organisasjoner, støttelag og fylkeskomitéer nøt godt av et utmerket møtearrangement på den vakre jordbruksskolen, der Østfold fylke var vertskap ved en middag på åpningsdagen. Dirigent for møtet var nestformannen Knut Werner.

Statens overlege i psykiatri, Chr. Lohne Knudsen, hilste årsmøtet fra sosialministeren og helsedirektøren. Han minnet om at både utkastet til sykehusloven og stortingets sosialkomité understreket meget sterkt de frivilliges plass i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede. Vi hadde f. eks. ikke hatt noe Østerbo, Bratlia, Glomlia osv. her i Østfold hvis vi skulle basert oss på de sentrale myndigheters initiativ. Frivillig innsats er en nødvendig del av vårt samfunn og vil også fortsatt være det, sa overlegen.

Det var enighet på årsmøtet om at hovedtemaet om de frivilliges plass og samfunnets lovmessige ansvar i omsorgen skulle bli gjenstand for en konferanse til høsten, der Norsk Forbund for Psykisk utviklingshemmede vil bli invitert til

Deltakere fra 40 institusjoner i idrettslekene

Tirsdag 13. juni ble de femte idrettsleker for psykisk utviklingshemmede åpnet på Dagsrudheimen i Ulefoss av fylkesmann Leiv Hjørnevik. Det samlede deltakerantall 404 var omtrent som i fjor, men det var færre ledere og flere konkurranseutøvere enn under lekene på Klæbu i fjor, altså en utvikling i riktig lei, sier idrettskonsulent Gunnar Mathiesen ved Statens Ungdoms- og idrettskontor. I alt deltok det gutter og jenter fra 40 institusjoner, og samtlige elleve områder i åndssvakeomsorgens var representert.

Fra Nord-Norge deltok 27, fra Trøndelagsfylkene 34, Møre og Romsdal 9, Vestlandet 25, Rogaland og Agder 77, Telemark 35, Buskerud og Vestfold 41, Akershus 45, Oslo 39, Hedmark og Oppland 32, Østfold 40.

Samlet påmeldt 323 deltakere og 88 ledere.

Årets nye innslag var en gruppe bevegelseshemmede som for første gang fikk delta sammen med sine kamerater i defilering og konkurranse. De 11 rullestolsittende hadde konkurranser i 30 m hurtigkjøring og trilling av ball mot køller og gjennom målport.

å delta. Sigfred Wold hilste fra forbundet og sa han var glad for at emnene ville bli drøftet i et større forum.

Astrid Blokkum, Meldal hadde frasagt seg gjenvalg til arbeidsutvalget. I hennes sted ble valgt Alfred Græsli, Trondheim. Knut Werner, Oslo, og John Klokkehaug, Hamar, ble gjenvalgt. Som varamenn ble valgt Elsa Hansson, Vera Fjeldstad, Grethe Jæger Thunes. Formannen Gunnar Brekke rettet en varm takk til Astrid Blokkum for solid og grundig innsats i Samordningsrådets ledelse gjennom en årrekke. Vi trenger krefter av slike dimensjoner, sa han.

Per Odd Schiefloe inviterte Samordningsrådet til å holde neste årsmøte i Nord-Trøndelag. Stedet vil ble bestemt senere.

Fra Kalnes var det ekskursjoner til Østerbo Sentralhjem og daginstitusjonene i Østfold med bestyrer Thoralf Hummelvold og områdeoverlege O. P. Lossius som guider. Vi kommer tilbake med noen inntrykk fra Østfold-institusjonene i neste nummer av Hjertebladet.

Samordningsrådets sosialpolitiske målsetting

Fra formannen Gunnar Brekkes foredrag på årsmøtet

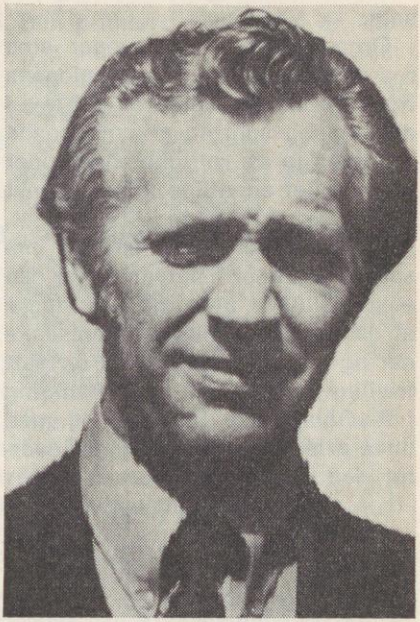
Humanitære organisasjoner og frivillig innsats sett i et historisk perspektiv avslører en omfattende pionervirksomhet på alle plan. En historisk oversikt over den sosialpolitiske utvikling i vårt land vil vise at utviklingen er knyttet til et grunnleggende arbeid på det frivillige plan, både ved frivillig faglig og frivillig humanitær innsats.

I et historisk perspektiv vil en også se at all pionerinnsats har et bevisst opinionsskapende innhold. Det er et mål for pioneren å skape forståelse for den problematikk saken representerer og å alminneliggjøre viljen til innsats for den saken en har valgt å kjempe fram.

Pioneren setter i gang en prosess som kontinuerlig mobiliserer tilhengere — tilhengere som i stadig økende grad erkjenner at saken eksisterer som en del av deres nære virksomhet.

Prosessen frigjør nye krefter både hos den omsorgstrengende og den politisk engasjerte del av befolkningen, og dermed skapes en ny opinion som krever gjennomført overgangen fra en privat oppbygd og administrert omsorg, til en offentlig forvaltet omsorg forankret i et klart og totalt samfunnsmessig ansvar.

Denne del av prosessen er ladet med konflikt, dels fordi pionertidens egenart, uttrykksmåte og praktiske resultater vurderes (og kritiseres) ut fra den nye opinionens formuleringer og målsetting, og dels fordi en stadig større forståelse av sakens egentlige innhold og omfang krever en ny omsorgsplanlegging forankret i samfunnets totale ressurser.

Bestyrer Gunnar Brekke, Bergen, formannen i Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge.

Organisasjoner og grupper som representerer pionertidens frivillige innsats og målsetting, opplever denne nye erkjennelse av samfunnsmessig ansvar som sakens egentlige gjennombrudd. Dermed føler de seg enten løst fra eller fratatt initiativ og oppgaver, eller de føler seg

også i en endret posisjon til den fremtidige utvikling like forpliktet som før når det gjelder frivillig innsats.

Organisasjoner og grupper som representerer den nye opinionens frivillige innsats opplever det nye i situasjonen som en grunnleggende akseptering av rettighetsprinsippet og som det egentlige utgangspunkt for fortsatt frivillig innsats.

Vi har registrert at frivillig innsats har en enorm betydning for den sosialpolitiske utvikling. Og videre at de enkelte frivillige organisasjoner og grupper mønstrer til fortsatt frivillig innsats med ulik forankring i den historiske utvikling og med ulike erfaringer og posisjoner overfor den etablerte omsorg.

Situasjonen i dag

Jeg tror det er en nyttig erkjennelse at vår opplevelse av situasjonen pr. i dag påvirker vår holdning til den fremtidige utvikling. Det er i dagens situasjon vi formulerer retningslinjene, målsettingen for morgendagens omsorgstilbud. Dette forplikter oss til å ha en bevisst holdning hva dagens omsorg angår. Jeg vil derfor forsøke å berøre noen områder som synes å være sentrale i denne sammenheng:

Ansvaret

Ansvaret for omsorgstilbudene påhviler i dag kommunene, fylkene og staten — vel regulert i et allsidig lovverk om sykehus, skoler, trygder etc.

Det er en klar erkjennelse at omsorgstilbudene skal etableres og utvikles i en meningsfylt samfunnsmessig sammenheng, og derved være en klar politisk oppgave såvel i lokalsamfunnet som på samfunnsplanet.

Vi befinner oss i dag i en utrednings- og planleggingsmetode — og dermed i en særdeles uklar situasjon for fremtidige utviklingsmål.

Samtidig som komitéer og utvalg — fra sosialreformkomitéen til Lossiusutvalget — søker å trekke opp retningslinjer for fremtidig utvikling, bearbeider fylkene sine helseplaner.

Bjørnsson-komitéen har levert sin delinnstilling om helse- og sosialpersonell. Blomkomitéen, Kiihlkomitéen og Fredriksenkomitéen har levert sine henstillinger om skoletilbud og alm. vernet industri. Stortingsmelding om helsetjenesten utenfor sykehus foreligger til behandling i Stortinget.

Dette er resultater som tilsammen både preger situasjonen i dag med uklarhet, optimisme og et utall nye tanker, og som på lang sikt bare vil kunne karakteriseres med uttrykket — Reform. Men reformenes innhold og praktiske konsekvenser er mer usikker enn selve forandringen.

Ansvaret for omsorgstilbudene inkluderer selvfølgelig også et økonomisk ansvar. I dag er det nærliggende å bruke ordet nedtrapping om situasjonen innenfor Helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Veksten i omsorgstilbudene dempes eller stagnerer både kvalitativt og kvantitativt på grunn av en restriktiv økonomisk politikk.

Vi har karakterisert situasjonen som kriseartet og vil fastholde uttrykket.

Organisasjonene

Organisasjonenes fortsatte frivillige innsats er en kjennsgjerning som i seg selv representerer konfliktmuligheter — på samme måte som for eksempel generasjonsmotsetninger. De ansvarlige ledere, tillitsmenn, partnere, må gjøre seg klart hvilken rolle de spiller eller ønsker å spille i denne sammenheng.

Dypest sett er dette et spørsmål om holdninger. De er enten forankret i en klar erkjennelse av de psykisk utviklingshemmedes likeverd og rettigheter, eller forankret i den enkeltes tilknytning til den historiske utvikling.

Denne karakteristikk av holdninger er selvfølgelig for enkel, men la gå.

Er våre holdninger forankret i et utviklingsperspektiv, så er vi også i stand til å mestre det som måtte være av motsetninger, bidra til økt samarbeid, samordnet frivillig innsats, større slagkraft i opinionsskapende arbeid osv.

Hvorledes opplever vi situasjonen pr. i dag?

Samordningsrådet og sannsynligvis samtlige organisasjoner tilsluttet Samordningsrådet, føler et markert behov for avklaring. Usikkerhet og en avventende holdning er karakteristisk. Fylkeskomitéenes oppgaver er plutselig blitt uklare. Enkelte har nedlagt sitt arbeid, andre har trappet ned virksomheten. De store helseorganisasjonene drøfter behovet for fortsatt iherdig innsats — er vår medvirkning nødvendig/ønskelig?

Jeg tror vi kan snakke om tre hovedreaksjoner på de siste års utvikling:

1. Den primære målsetting er oppfylt. Foreninger og grupper ser seg dermed løst fra initiativ og oppgaver.
2. Utviklingen har vært av en slik karakter at noen føler seg fratatt initiativ og oppgaver.
3. De opplever seg selv eller organisasjonen i en endret posisjon til den fremtidige utvikling, men like forpliktende og med samme prinsipielle begrunnelse som før hva frivillig innsats angår.

Jeg er overbevist om at dette er en del av dagens virkelighet. Det kreves at vi har initiativ nok til å avklare situasjonen på en måte som tjener vår langsiktige målsetting. En slik avklaring inkluderer også vårt forhold til Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede og til de faglige organisasjoner og grupper som naturlig hører hjemme i et bredt anlagt frivillig samarbeid.

Visse signaler tyder på en reell tilnærming mellom Norsk Forbund og Samordningsrådet. Jeg vil i den forbindelse nevne viktige begivenheter som samarbeidet i Brekkeutvalget, Granmøtet og oppnevnelsen av et 6 mannsutvalg for å ta opp i fellesskap saker som allerede nå danner grunnlaget for et fruktbart samarbeid.

Sosialpolitisk målsetting

Samordningsrådet kan vise til to dokument som i realiteten gir uttrykk for vår sosialpolitiske målsetting:

Formålsparagrafen i strukturforslaget og
Jerusalemserklæringen.

Konkret vil dette bety at Samordningsrådet med alle midler vil kjempe for at det i vårt land utvikles en behovstilpasset omsorg, realisert ved

boligtilbud,
behandlings-, opplærings- og virksomhetstilbud,
fritidstilbud.

Videre at en for fremtiden prioriterer lokale løsninger og eksternatløsninger på bekostning av store institusjoner og store avdelinger.

En ny utvikling må innebære at foreldre kan oppleve tilbudene som frivillige tilbud — at foreldre kan gis fritt valg mellom flere tilbud og derved får i tillegg den trygghet og tillit en vil oppleve ved selv å ha valgt. Både foreldre og omsorg må frigjøres fra den belastning, den uheldige start at tilbudene presenteres uten alternativ.

Mens vår sosialpolitiske målsetting forplikter oss til ny innsats, skal vi mestre konflikten mellom idelle synsmåter og virkelighetens mer umiddelbare krav og muligheter. Kanskje må vi også i påvente av offentlig planlegging og prioritering improvisere løsninger som svar på påtrengende behov.

Frivillig innsats kan vanskelig programmeres eller dikteres. Den vil alltid være situasjonsbetinget, en reaksjon på samfunnets evne til å løse et påtrengende problem, være politikernes «feed-back mekanisme». Arbeidsmåte og uttrykksformer vil alltid være avpasset til samfunnets modenhet.

Det er en demokratisk rettighet selv å bestemme reaksjonens styrke og å velge reaksjonens uttrykksformer på det en opplever som forsømmelser og urettferdig behandling.

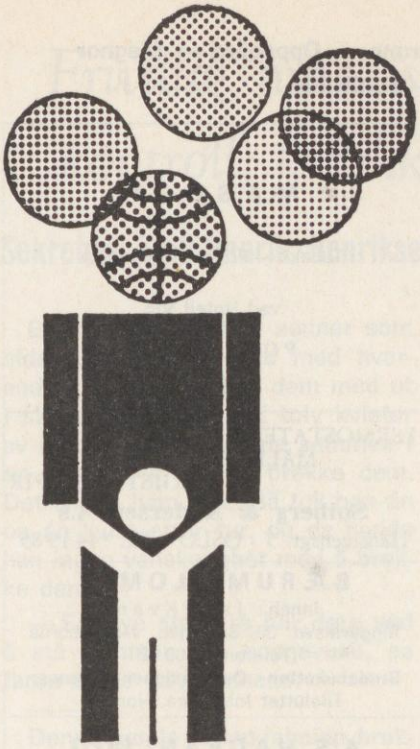
Den fremtidige utvikling i omsorgen er en mektig utfordring. Vær med og bearbeid holdningene. Det store samarbeidet kommer når vi er villige til å gjøre dette sammen.

Verdenskongressen i Montreal

Det blir dessverre ingen norsk eller nordisk fellestur med fly til den 5. internasjonale kongress om psykisk utviklingshemning i Montreal i Canada 1.—6. oktober i år. En 16 dagers kombinert selskaps- og kongressreise fra København arrangert av Evnesvages Vel er blitt avlyst på grunn av manglende oppslutning.

Samordningsrådet for åndssvakesaken har undersøkt mulighetene for å få en norsk gruppereise til redusert billettpris bare for de dagene kongressen varer. Det kreves imidlertid minst tredve deltakere for å oppnå reduksjon i prisen, og så mange er det ikke realistisk å regne med fra Norge.

De som vil delta i kongressen må altså regne med å betale full billettpris med fly. Tur—retur Oslo—Montreal er oppgitt til 3 336 kroner. Varer turen mellom 14 og 21 dager, er billettprisen 2 572 kr. tur/retur. Kongressavgiften er 35 canadiske dollars og dekker åpningsmottakel-

Verdenskongressens emblem.

sen, alle møter og materialer, en selskapsaften med middag og avslutningsbanketten. Deltakerne innkvarteres på hotell og kan velge mellom forskjellige prisklasser. For enkeltrom koster det fra 9,50 til 28,00 canadiske dollars, og for dobbeltrom fra 12 til 36 canadiske dollars pr. natt. 1 canadisk dollar er ca. kroner 6,70.

Program, innmeldingsblanketter etc. kan fås ved å skrive til kongressens adresse:

Mrs. Leslie J. Stuart,
The 5th International Congres Committee,
P.O. Box 1060, T.M.R.,
Montreal 304, Quebec, Canada.

For lite idrett og friluftsliv ved mindre hjem

— Som ansatt ved et mindre hjem for psykisk utviklingshemmede på Østlandet kommer jeg daglig i kontakt med klientellet. Men jeg synes det blir gjort for lite ved de mindre hjem når det gjelder idrett og friluftsliv, skriver en innsender til Hjertebladet. Vi gjengir fra leserbrevet:

Heldigvis har vi fått de årlige idrettsleker, men ett idrettsarrangement en gang i året er altfor lite. Vi burde få dannet et utvalg som kunne få samordnet hjemmene bedre, slik at vi fikk flere idrettsarrangementer, sommer som vinter.

De fleste større hjem har ansatt en idrettsleder, kanskje kombinert med en annen stilling, f. eks. som arbeidsleder, arbeidsterapeut o. l. Vi vet jo at folkehøgskolenes idrettslinjer hvert år uteksaminerer mange dyktige instruktører som er kvalifisert for slikt arbeid.

De av våre elever som får skoleundervisning, deltar også i idrettstrening. Ofte er det en lærer som tar seg av idretten en eller to ganger i uken.

Men de som er hjemme får ingen fysisk trening. Det er ingen god løsning. Idrettslederen må være ansatt ved hjemmet. Utenom den idrettslige aktivitet må han eller hun kunne ta elevene med på turer i skog og mark, gi dem innblikk i plante- og dyreliv o. l. Når alt kommer til alt er vel dette mer viktig enn skolegang for de psykisk utviklingshemmede, mener innsenderen.

Drikk

TETLEY TE

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

GRORUD BOK & PAPIR
Bergensvn. 8 - Tlf. 25 38 76 - Grorud
Bøker - Papir - Skrivesaker

ANDERSEN & LENSBERG
ALT I GRAVING —
OPPLESSING OG TRANSPORT
Telefoner 29 213 - 29 243 — Sem

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt — Fisk — Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

ODD HAGEN
GLASSMESTER
Magnor — Tlf. 37 606
Lager av Drammens Isolerglass
Kontakt oss — Hurtig levering

MASCOT
Tobakk — Frukt — Sjokolade
ved Hotell Vic
PORSGRUNN

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
Solberg & Andersen A.s
Hansteensgt. 5 - OSLO - Tlf. *44 19 85

BÆRUM BLOMST
Inneh.: Jan Kvam
Ringeriksvn. 36, Sandvika, v/Løkkebrua
Telefon 54 03 62
Brudebukетter - Dekorasjoner - Kranser
Tilsluttet Interflora, Norge

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detail
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

ØRDAL GARTNERI
NARDOSLETTA — TRONDHEIM
Telefon 35 304

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
Oppegård
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
Telefon 80 31 45

Frivillig innsats kan være både kontroll, kritikk og lederansvar

Sekretær Kjell-Henrik Henriksen om loven og organisasjonene

En mann hadde tolv sønner som aldri kunne holde fred med hverandre. En dag tok han dem med ut i skogen og brakk ned tolv kvister av et tre, holdt kvistene sammen i en bunt og prøvde å brekke dem. Det lyktes ham ikke. Så tok han én og én kvist etter tur, og da hadde han ingen vanskelighet med å brekke dem.

— Så mye sterkere blir dere ved å stå sammen om oppgavene, sa faren til de tolv sønnene.

— — —

Denne gamle Æsop-fabelen brukte sekretær Kjell-Henrik Henriksen fra Det Norske Diakonforbund for å illustrere et hovedpunkt i sitt foredrag på Samordningsrådets årsmøte på Kalnes Jordbruksskole ved Sarpsborg.

— Vi står en rekke mennesker og grupperinger sammen om én oppgave, sa Henriksen. Enkeltvis kan vi knekkes og har antagelig hverken ressurser eller innsikt til å gjennomføre den på en god måte. Ingen instans, offentlig, fagmessig eller frivillig, som har delansvar for en total oppgave, bør ta alt ansvar og alt arbeid, men løse den i samspill og speninngsfylt meningsbrytning.

Med utgangspunkt i foredragets titel «Frivillig innsats i relasjon til samfunnets lovmesige ansvar for de funksjonshemmede» tok sekretær Henriksen særlig for seg den nye situasjon som sykehusloven av 1969 har skapt for åndssvakeomsorgen.

Sentralisering umulig

Hvis alt initiativ, all ekspertise og alt engasjement skulle samles sentralt, vil vi få departementsinstitusjoner av en størrelse som vi neppe kan tenke oss. Det vil samtidig bety dødsstøtet for den delaktige, engasjerte og kunnskapsrike samfunnsborger, mente taleren.

Når åndssvakeomsorgen er kommet dit den tross alt er i dag, skyldes det i meget stor grad frivillig innsats av enkeltmennesker og organisasjoner. Resultatet er blitt en rekke tiltak som til dels har supplert hverandre og — forståelig nok — også har skapt en del splid. Dette siste er beklagelig fordi nettopp variasjonen i tilbudene er hensiktsmessig.

Stat, fylkeskommune og kommune bærer i dag hovedvekten av det økonomiske ansvar i åndssvakeomsorgen, og taleren mente det var utenkelig med en forskyvning av dette ansvar over på private interesser.

Det offentlige har et ansvar for å

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH

Kjøtt og Pølsevarer

N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE

SKOTØYFORRETNING

Sandnes — Tlf. 61 282

AASHOLT LANDHANDEL

Alt i Dagligvarer

Garn og Kofter

Berg st. Tlf. 95 167

HOLMS TOTAKTSERVICE

Plastbåter — Outboards etc.

Ing. Bjørn Holm

1760 Berg st. — Tlf. Halden 83 443

STAAL & SØNN

Maskinsnekkeri

Halden — Telefon 83 309

Alt i småartikler i tre

JANSENS BLOMSTER

Sandnes — Telefon 61 142

KONTAKT

Elektrisk Forretning

Aut. Installatør

Horten — Telefon 43 220

TRYGVE LIHAGEN

Papirhandel — Kontorrekvisita

Strandvn. 24 — Gjøvik — Telefon 72 515

OSVALD HOLMEN A/S

AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL

Gjøvik — Sentralbord 72 200

BJERKS TREVAREFABRIKK

Spes.: Garderobeskap

Sandnes — Telefon 63 260

ALFRED NOMME

Hans Jacob Roksund

BLIKKENSLAGERVERKSTED

Tlf. 23 607 Skien - Priv. 30 389

Bygningsarbeider - Venilasjonsanlegg

Besøk

SEEBERGS PARFYMERI OG HERREFRISØR

Sommerfeldtsgt. 3 - Gjøvik - Tlf. 71 934

HELGE NYLENNA

SERVICESTASJON

Vegsund — Telefon Ålesund 40 471

SØRUMSAND GJESTGIVERI

Sørumsand — Telefon 72 70 41

Dagens middag anbefales

2 retter kr. 9,75. Alt inkl. og a la carte

Øl og Mineralvann

bygge og drive behandlingsinstitusjoner, men man kan drøfte hvorvidt det økonomiske ansvar også innebærer retten til den totale drift. Her kan neppe svaret være et enten/eller. Det kan ofte være et skjønnsspørsmål om det er mest rasjonelt at de offentlige myndigheter selv skal ta initiativet til å bygge et behandlingshjem, eller om frivillige skal ta initiativet og få den økonomiske støtte som trengs fra det offentlige.

Overvåking — kontroll

Det skal og bør være en ansvarsfordeling mellom det offentlige og den frivillige innsats. Den frivillige gruppen — «offergruppen» — skal overvåke at det foregår en tidsmessig utvikling av det tilbud som bys de psykisk utviklingshemmede. De har vanskelig for å kreve for seg selv. Det må derfor finnes enkeltmennesker og organisasjoner som kan ta på seg dette ansvaret og skape opinion og forståelse, slik at vi får en riktig prioritering av de offentlige ressurser.

Hvis de frivillige krefter slutter sin påvirkning, vil prioriteringen etter all sannsynlighet bli feilaktig.

Kontrollen med den kompetansemessige utvikling er en annen oppgave for den frivillige innsats. Videre er forsøksvirksomhet og forskning avhengig av at det kan skaffes midler fra frivillig hold før man kan regne med offentlige bevilgninger.

— Jeg kan ikke se noe galt i det, sa taleren. Det er ingen salighetssak at alle midler skal skaffes gjennom offentlige bevilgninger. Både

Sekretær Kjell-Henrik Henriksen.

det nasjonale og internasjonale samfunn trenger den stimulans som ligger i å få fram frivillige gaver til ekstratiltak. At drift og vanlig nybygging går over offentlige budsjetter, bør ikke ubevisst drive oss dit at vi ikke kan yte ekstra til de tiltak som skal skape utvikling fornyelse og fremgang.

Hvem skal eie?

Når det gjaldt eierforholdet av behandlingsinstitusjonene pekte taleren på at staten synes å avvikle sitt engasjement som institusjonseier. Overføringen av Emma Hjorths Hjem og Klæbu Pleiehjem fra staten til fylkeskommunene er eksempler på dette. Det har vært hevdet at også de privateide hjem bør overføres til fylkeskommunene. Her må

BILREK.

Bjørn Rist & Co.

Telefon 1 574 - Kirkenes

Telegr.adr.: «Bilrek»

Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

HALDEN BOLIGVARME

Flytende brensel — Oljekaminer

Fisketorvet, Halden — Telefon 84 641

GULV- OG TAKBELEGG KOMPANIET

Inneh.: Brødr. Myklebust
Postboks 170 — 4051 Sola
Tlf. 50 807 - 50 832 — Stavanger

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag

Hovedkontor i Steinkjer

ERLING SUNDSTØL

Alt i kolonial

Busterudgaten 31 Telefon 81 490
HALDEN

LAURITZ ANDERSEN

Gullsmedforretning
Innehavere:
Magda Andersen og Elsa Andersen Utne
Kirkegt. 10. Stavanger. Telefon 21 251

A. ENGEBRETSEN

Møbelforretning

Nytorget — Telefon 106
Kongsberg

Fotograf

STRAND

Kongsberg

AAS KAFETERIA - KIOSK

v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

ASKE BOKTRYKKERI OG OFFSET A/S

Telefon 26 540
Stavanger

Besøk

BOLLA KONDITORI

Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

JONAS WALDELAND

Byggefirma
Nytorget — Telefon 26 588
Stavanger

LEIF W. HANSEN & CO.

Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Tlf. 25 209

ARNT SVENDSEN

Kjemisk Renseri — Fargeri

Rosenkrantzgt. 14 A — Stavanger
Telefon 24 064

FINN MIDBØE

Aut. rørleggerforretning
Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

man vurdere hva man i tilfelle vinner ved en slik overføring.

Det viktigste er ikke hvem som eier en institusjon, men hvordan den drives. Den privateide institusjon har større mulighet for å få et funksjonsdyktig styre i forhold til institusjonens målsetting enn de offentlig eide institusjoner. Organisasjonene må bare passe på å få funksjonsfordelingen mellom overstyret, styret og den daglige administrasjon mest mulig avklaret. Dette kan gjøres langt raskere enn når et fylkesting eller en annen oppnevningsinstans er nødt til å ta politiske og taktiske hensyn.

Taleren så det også som en fordel at de private institusjonsstyrer sitter i nærmiljøet og kan ta sine beslutninger ut fra de lokale forhold, ikke først og fremst i sammenligning med andre institusjoner.

Ikke gratis

Det arbeid som utføres av privatpersoner i slike institusjonsstyrer er sannsynligvis langt billigere enn noen andre kunne gjøre det, men det bør ikke utføres gratis, mente taleren. Han trodde det var riktig at et styre som gjennomfører en forsvarlig forvaltning av ressursene, også får det økonomiske vederlag som er vanlig i tilsvarende styrer på det offentlige plan.

Selv om forståelsen for dette ennå ikke har vunnet helt innpass i denne sektor av samfunnslivet, ser vi tydelige tendenser til at man fra det offentliges side er villige til å gi økonomisk støtte til organisasjonsarbeide, sa sekretær Henriksen.

Utvidelse og nybygg ved Røde Kors-hjem

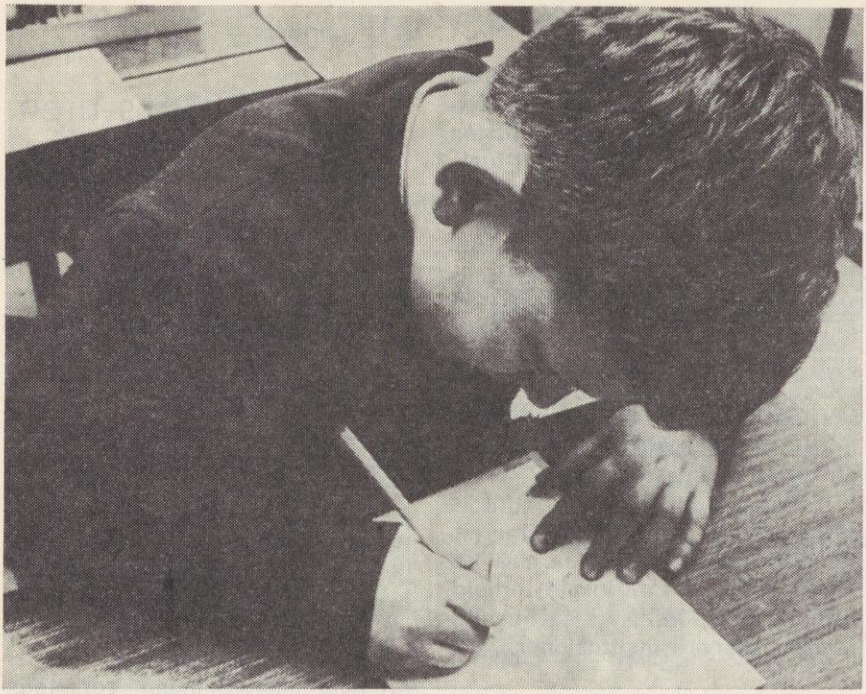
Årsmeldingen fra Norges Røde Kors til Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge viser at det foregår utvidelser og nybygg ved flere Røde Kors-institusjoner for psykisk utviklingshemmede. Røde Kors driver tre internathjem, et ettervernshjem og 12 daginstitusjoner med tilsammen ca. 480 godkjente plasser.

Ved den største institusjonen, Grimebakken i Søndre Land, ble det i løpet av fjoråret satt i gang store byggearbeider. Skole og aktivitetsbygg med en samlet grunnflate på ca. 3 000 kvm. og et verkstedbygg på ca. 500 kvm. blir begge finansiert over låneordningen. Verkstedsbygget med 40 plasser i vernet industri ble ferdig i juni, mens aktivitetsbygget til 6 millioner kroner skal invies på institusjonens 25-årsdag 17. november. Også kjøkken og fryseri er utvidet og modernisert.

Røde Kors Barnehjelp i Trondheim kom i november ifjor igang med byggingen av sitt nye daghjem og skole. Bygget er beregnet på 40 elever og skal være ferdig i løpet av året.

Granlia hjem for psykisk utviklingshemmede er bygget av Sogn og Fjordane distrikt av Norges Røde Kors og er tatt i bruk i år med 40 plasser.

Barnehjelpen i Bergen holder på

Skolestyret nektet, departementet påla

å innrede en gammel villa til et vernet hjem for 6 unge piker.

Kongsbo skole og daghjem i Kristiansand ble i fjor utvidet med en terapiavdeling for 25 barn.

Norges Røde Kors åndssvakekomité består av Heddy Astrup og Kari Bredal, som begge er Røde Kors-representanter i Samordningsrådet for åndssvakesaken.

Er tiltak innenfor offentlig og privat åndssvakeomsorg blitt en sovepute for kommunale og fylkeskommunale myndigheter?

Hjertebladet har fått tilsendt en skolesak som tyder på det. Foreldrene i dette konkrete tilfelle har ingenting i mot at saken blir gjort kjent. Her er den:

Må foreldrene anke om lovhjemlet rett?

Et psykisk utviklingshemmet barn i skolepliktig alder får i Hamar følgende tilbud i skoleåret 1971/72:

2 — to uketimer individuell undervisning ved CP-hjemmet. Denne undervisning blir så stanset til jul, da skoledirektøren nekter godkjenning. Barnet er nå derfor uten undervisning!

Foreldrene som har hevdet kommunens undervisningsplikt, har selv utarbeidet til dels detaljerte forslag til opplegg for barnet, men har ikke fått medhold i sitt standpunkt at et barn som er velintegrert i et miljø, også bør få sin opplæring der.

Hamar skolestyre gir sitt syn til kjenne i desember 1971 med følgende begrunnelse og vedtak: «Da barnet etter min mening (skolesjefens) ikke kan komme inn under de kategorier funksjonshemmede som i følge ny lov skal søkes integrert i normalskolen, legger jeg fram slik innstilling: Det henstilles til N.N. at han benytter seg av det tilbudet Åkershagan gir for åndssvake på eksternatbasis. Enstemmig vedtak.»

Foreldrene protesterer både på saksbehandling og vedtak og viser til lover og rundskriv, og skoledirektøren stiller seg øyensynlig på skolestyrets side ved å legge saken fram for departementet.

I sitt svarbrev til skoledirektøren av 15/3—1972 sier departementet bl. a.: «Skolestyret må sørge for undervisning for alle barn som er i skolepliktig alder, dersom de ikke på annen vis får tilsvarende undervisning. Dette gjelder også barn som er meldt åndssvakevernet, så sant de er mottakelige for opplæring.»

De rundskriv som departementet viser til, sier bl. a. at undervisningen må tilpasses forutsetningene hos hver enkelt elev, og kan dekke undervisning i vanlig skolefag eller opplæring som ikke har skolemodning som forutsetning.

John Klokkehaug, som er formann i Hedmark fylkes støttelag for psykisk utviklingshemmede og medlem av arbeidsutvalget i Samordningsrådet for åndssvakeomsorgen i Norge, sier at det er forstemmende at foreldrene skal være tvunget til anke og protester for å oppnå den rett loven gir. Man lever øyensynlig i den villfarelse at åndssvakevernet skal kunne ta på seg kommunenes og fylkenes undervisnings- og opplæringsansvar.

Vi har i over 2 år hatt klare direktiver og rundskriv om barns og unges rett til opplæring i hjemmemiljøet. Etter hvert som Støttelaget blir kjent med konkrete tilfeller av dette slag, vil en støtte foreldrene, om nødvendig med rettshjelp, for å få håndhevet skole- og opplæringsretten for alle.

Denne konkrete saken er allerede behandlet i Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge.

Et storverk er fullført

Hovedkomiteen for Trastad takker av

Etter over 20 års ukuelig innsats har Hovedkomitéen for reising av Nord-Norges Åndsvakehjem utført sin oppgave. Avviklingen skjedde formelt ved årsskifte 1971/72, men det var først medio april at overføringen av komitéens funksjoner fant sted. De praktiske følger av denne omorganiseringen er bl. a. at Hovedkomitéens oppgaver, som var knyttet til sekretariatet i Tromsø, fra nå av blir ivaretatt av staben på Trastad. Hovedkomitéens gavekonto — postgirokonto 5253 — er overført til Trastad med adresse: Nord-Norges Ånssvakehjem, Trastad Gård, 9410 BORKENES.

Med komitéens opphør er et imponerende blad i det sosiale livs historie skrevet. Da komitéen begynte i 1949, etter oppdrag fra bispedømmerådet, fantes det ikke en eneste institusjonsplass for åndssvake i hele landsdelen. Saken vakte etter hvert stadig stigende interesse, og alle ble med i dette gigantiske arbeide. I mange tilfeller oppsto det kappløp om å få gjøre mest mulig effektivt. Overalt ble det et grenseoverskridende samarbeide mellom det offentlige og private.

Knappe 23 år etter er Trastad Gård en vel utbygd institusjon med plass til 370 pasienter. I tillegg til dette har landsdelen nå også fått Vensmoen hjem for åndssvake og 7 mindre institusjoner med til sammen ca. 250 plasser.

«Ikke utviklingsdyktige —»

Den fantastiske utvikling som har funnet sted i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede er her nord inspirert av Hovedkomitéen slik at dekningsgraden nå er like stor i Nord-Norge som i landet forøvrig sett i relasjon til folketallet.

Hovedkomitéen fikk i første omgang oppgaven å reise et pleiehjem for «ikke utviklingsdyktige åndssvake barn», anslagsvis med 60 plasser. Det førte til at den første paviljongen på Trastad, ferdig i 1954 med 30 plasser, siden ble fulgt av en rekke nye paviljonger og avdelinger.

Det opprinnelige pleiesynspunk-

tet ble sprengt ,og institusjonen la mer vekt på terapi, undervisning og arbeidsopplæring, miljøarbeid og trivselstiltak. I det hele tatt alt som kunne virke utviklende og gi pasientene et mest mulig meningsfylt tilbud.

Den 1. desember 1952 vedtok Stortinget å dele inn landet i områder for åndssvakeomsorgen. Etter dette ble Trastad utpekt som sentralhjem for Nord-Norge.

Hovedkomitéen engasjerte hele landsdelen og utflyttere både i inn- og utland i sin oppgave ved reising av Nord-Norges Åndssvakehjem. Gjennom aksjoner og stadige appeller ble interessen vakt for oppgaven, og den ble en samlende landsdelsak. Gjennom opplysningsarbeid og innsamlingsvirksomhet ga komitéen vesentlige bidrag til den mentalitetsendring som er skjedd i forhold til de åndsvake. Dette er et betydningsfullt resultat i tillegg til de penger som kom inn.

8 millioner i gaver

I utbyggingen av Trastad er det i alt investert ca. 33 mill. kroner i årenes løp. Av dette beløpet skriver henimot 8 millioner seg fra innsamlinger, gaver og bidrag. Den frivillige andel av investeringsbeløpet utløste muligheter for offentlige tilskott og lånordninger.

I Hovedkomitéens arbeid har sekretærene spilt en uvurderlig rolle. Lengst har Stein Vik vært i arbeid. Fra 1958 til komitéens opphør har han kjempet for Trastads oppbygging som komitéens initiativrike sekretær. Diakon Rubert Kleiven gjorde en energisk innsats fra 1952 til 1956. I kortere tid har redaktør Drottninghaug og prestene Helberg og Rosbach fungert som sekretærer.

Da sykehusloven kom for et par år siden, ble ansvaret for utbygging av åndssvakeomsorgen overført til fylkene. Da det skjedde, hadde komitéen så og si oppfylt sitt mandat som den i sin tid fikk av Hålogaland bispedømme. Den videre utbygging skulle desentraliseres.

Den nye situasjon gjør imidlertid ikke kirken arbeidsløs innen åndssvakeomsorgen. Gjennom stiftelsen Nord-Norges Åndssvakehjem, som omfatter Trastad og Vensmoen, har bispedømmerådene fortsatt en sentral plass i arbeidet. Sykehusloven forutsetter et fruktbart samarbeid mellom private institusjoner og det offentlige, innen utbygging.

På dette grunnlag, og på bakgrunn av over 20 års erfaringer, har bispedømmerådene innstilt seg på å gå inn for nye tiltak i helseverket for psykisk utviklingshemmede.

Dette engasjement vil ventelig få en til dels annen karakter enn før, noe som bl. a. er markert ved Hovedkomitéens opphør. Behovene er imidlertid til stede for nye tiltak, ikke minst for å følge opp den desentraliseringslinje som nå er anslått.

Det var vel neppe noen i Hålogaland bispedømme i 1949 som var klar over hvilken oppslutning saken ville få. Det er vel heller ingen i dag som fullt ut har oversikt over alle som har vært med. Enda vanskeligere er det å konkretisere den aktivitet som har utløst varme og målrettende tanker. Gavene og bi-

Vernet pensjonat og familiedaghjem

dragene kom, og resultatet ble en hel landsby ved Kvæfjorden i Sør-Troms.

Takk for storverk

Bispedømmene i Nord- og Sør-Hålogaland vil så langt det når, få rette en varm og hjertelig takk for vel utført storverk. Takk til Hovedkomitéen og til dens sekretærer. Takk til lag og foreninger, takk til barn og voksne som har ytet sitt til dette arbeide. Det gode samarbeide mellom de offentlige og private har ved reisingen av Trastad satt mange i undring. Takk til alle som med lykkelige hender har vært med å gjøre det mulig å skape et sted som har — og fortsatt vil bety så uendelig mye for mange.

Bispedømmerådene i Nord- og Sør-Hålogaland har under arbeid en publikasjon som vil komme ut til høsten. Den vil gi en fyldig opplysning om hvordan Trastad ble til.

Etter fullmakt

fra Nord- og Sør-Hålogaland bispedømmeråd, Stiftelsen Nord-Norges Åndssvakehjem.

Ass. overlege Anna Maria Wessel-Berg, Bodø, formann i forstanderskapet. Bestyrer Per Barkved, Trastad, sekretær.

Nytt fra Sanitetsforeningen

På landsmøtet i Norske Kvinners Sanitetsforening i Bergen 20. juni opplyste formannen fru Helga Semb at sanitetskvinnene i siste to-årsperiode har tatt opp en ny oppgave for de psykisk utviklingshemmede. Sør-Trøndelag krets åpnet et pensjonat i Trondheim for åtte unge kvinner som tidligere har vært elever ved Klæbu pleiehjem. De deltar i arbeidslivet og bor i vernet miljø. Kretsens sanitetsforeninger har sluttet godt opp om den nye arbeidsoppgaven. Nytt i perioden er også Sandnessjøen sanitetsforenings familie/daghjem med 7 internat- og 12 daghjemsplasser.

Sanitetsforeningen eier og driver 5 hjem for psykisk utviklingshemmede med 182 pasienter, et daghjem for 16 barn og 1 treningssenter for 8 internat- og 24 eksternatbarn.

Dessuten ytet sanitetskvinnene ved fylkesinnsamlinger o. l. 154 500 kroner til åndssvakesaken i siste to-årsperiode.

LANDET RUNDT

Finnmark, Troms

Fylkesmannen i Finnmark foreslår for fylkestinget at det blir bygget en institusjon i Karasjok og en i Kautokeino, hver med 8 sengeplasser og 12 daghjemsplasser for psykisk utviklingshemmede. Fylkestinget har tidligere vedtatt å bygge bare en institusjon, nemlig i Karasjok med 16 sengeplasser og 25 daghjemsplasser.

Ennå plass på Solgården i sommer

Feriesituasjonen som skaper så mange vanskeligheter for sykehus og institusjoner på grunn av personellmangelen, har skapt visse problemer også for administrasjonen av Solgården — de psykisk utviklingshemmedes feriehjem i Spania. Det har vist seg vanskelig å få tegnet et tilstrekkelig antall deltakere til **turene** 4. juli og 15. **august.**

Solgårdens ledelse har bedt Hjertebladet gjøre sine lesere oppmerksom på at disse turene vil bli holdt åpne også for andre kategorier av funksjonshemmede. For grupper på 10 eller mer vil en ledsaker gå med gratis. Det blir også anledning for foreldre til å følge sine funksjonshemmede barn.

Prisen er 1195 kroner for reise tur—retur, inkludert tre ukers opphold og forsikring.

Henvendelse fru Bergliot Hammer, tlf. 15 12 90 Oslo, mandag, onsdag og fredag. Postadresse: A/L Ferie- og Helsesenter for psykisk utviklingshemmede, H. N. Hauges gt. 44, Oslo 4.

Nord- og Sør-Trøndelag

Reiselæreren ved Klæbu har utarbeidet en undervisningsplan for psykisk utviklingshemmede. Skolestyrene i Steinkjer og Verdal håper å få satt i gang spesialundervisning fra kommende høst med henholdsvis tre og fem elever.

Bergen, Hordaland, Sogn og Fjordane

Av årsmeldingen for fylkesnemnda i Hordaland går det fram at Vestlandsheimen fra i vår har 389 godkjente plasser. Ungdomspaviljongen som ble fullført i fjor, må foreløbig brukes til bolig for personale ved de andre avdelingene. Det er planer om å reise et nytt personalbygg for 72 ansatte. En paviljong for urolige og aggressive pasienter er ferdig i vår, og velferdsbygget med gymnastikksal, svømmehall og fysioterapiavdeling skal etter planen stå ferdig innen utgangen av 1972.

Idrettslaget Bjarg og Fana arrangerte forleden et stevne for barn, ungdom og voksne fra Vestlandsheimen, Furuly, Christiegården, undervisningssentret Nordnes, Rostadheimen, Garnes skole og fra Bømlo. I alt var det 174 deltakere som konkurrerte i en rekke idrettsgrener.

Rogaland, Vest- og Aust-Agder

Det trengs ca. 16 millioner kroner til utbygging av åndssvakeomsorgen i Nord-Rogaland. Til nybygginger ved Nærlandheimen regner man med 12—13 millioner kroner, og til Bakkebø ca. 10 millioner.

Et nedlagt skolehus på Klepp skal bli leirskole. Det er foreldrelaget ved Lovisenlund spesialskole som har kjøpt huset. Med endel nybygg og nyinnredning kan det bli en hensiktsmessig leirskole for ca. 30

Telemark

To bygg med i alt 18 hybelleiligheter planlegges for ansatte ved Dagsrudheimen. Det skal tas opp lån i fylkets pensjonskasse og Husbanken, men først må budsjettet behandles i fylkestinget.

Vestfold

Solbø Åndssvakehjem i Holmestrand skal utbygges med tre paviljonger for i alt ca. 4 mill. kroner.

Det er gode muligheter for at fem av de syv barna som i dag er ved Røde Kors daghjem i Sandefjord kan få plass ved Sandefjord folkeskole. Hjelpeundervisningskonsulent Anders Vik henstiller til skolesjefen at det blir undervisning etter nyere pedagogiske prinsipper for de psykisk utviklingshemmede som skolen har ansvar for.

Buskerud

Austjord skole og barnehage i Hønefoss vil fullt utbygget kunne ta imot 64 elever. Arkitektfirmaet Sæther og Gothfeldt er i gang med forprosjekteringen i forbindelse med fylkets utbygging av hjemmet. Det blir lagt vekt på at de som skal bo der får leve et familiepreget liv.

Akershus

Solbakken Daghjem på Strømmen har vært i bruk et helt år, men har først i vår fått godkjennelse fra Sosialdepartementet. Behovet var så stort at den nye avdelingen måtte utvides og gjøres ferdig hurtigst mulig. Der er fem ansatte som tar seg av atten barn.

Akershus har også planer om et nytt daghjem i Aurskog—Høland distriktet, og Komnes skole er foreslått benyttet til dette formål.

Hedmark og Oppland

Hedmark fylkes helseplan innstiller på at Åkershagan sentralhjem utbygges for 8,5 mill. kroner. Hedmark trenger 600 plasser fram til 1990, mot 426 plasser i dag.

Granly Stiftelse på Kapp skal bygge nytt undervisningsbygg. Videre er utbygging av Evjebakken, Furubo og Hebergheimen tatt med i helseplanen.

Barn fra Hjertebo i Gran skal få skoletimer på Grymyr skole fra høsten. Skolen har to lærere som begge er villig til å arbeide med Hjertebo-barna.

G. I.

HAR DE HUSKET KONTINGENTEN FOR HJERTEBLADET?

Bruk postgiroblanketten som fulgte med nr. 1 i år

GUSTAV SVENSENS BAKERI
ANBEFALES
Telefoner 72 572 - 72 580 — Namsos

KVITESEID SPAREBANK
Kontortid 9-4 - Lørdag 9-13
Filial: Vrådal hver onsdag 11-14
Kviteseid

KR. AMVIK
Landhandleri
Hvalstad
Telefon Asker 78 13 91

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

HOLLA SPAREBANK
*
Ulefoss

ARNE HOLM
Elektrisk Installasjonsforretning
Fjordgt. 47/49 - Trondheim - Tlf. 28 950

MIDTRE NAMDAL BRANNKASSE
Namsos — Telefon 73 306

FYSIOTERM
Fysikalsk Institutt
Kristiansund N. Telefon 74 450

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

KLEIVE HANDEL OG TØNNEFABRIKK A/S
6453 Kleive — Telefon Molde 42 322

KAREN STANGELAND
Kolonialforretning
Sola Telefon 50 192

A/S LYSKOPI
Nordregt. 23
Trondheim — Telefon 22 640

HJELDES MEK. VERKSTED A/S
Skips- og Industrireparasjoner
Trondheim - Telefon 21 924

Steinkjerhus markedsføres av
A/S NORSK PRE-BO
Sandgt. - Trondheim - Tlf. 27 161

Tønsberg — Kongsvinger — Haugesund — Stavanger — Harstad
Gressvik — Oslo — Molde — Bergen

BRØDR. DALBAK A/S

Kobber- og Blikkenslager

Kilen – Tønsberg - Telefon 12 336

JOHAN GJENDEM

Tidl. Brødr. Gjendem
Ovner - Kaminer
Elektriske husholdningsapp.
Molde Telefon 52 857 - 53 409

DIESELAUTO A/S

Natlandsvn. 150 - Bergen - Tlf. 28 17 05

E. KRISTOFFERSEN
JÅNN KRISTOFFERSEN
GULLSMEDER
Kongsvinger
Godt utvalg i presangartikler

JOH. BAKKELI
MALERMESTER
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)

Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg

Etabl. 1914 — Telefon 62 166

—HARSTAD—

Distriktets største forretning i bransjen

Egen farvehandel

KROSNES LANDHANDEL
Inneh.: Svein Halvorsen
Alt i Kolonial
Friske varer fra kjøledisk
Krossnes, Gressvik — Tlf. 27 189

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI

Gressvik Telefon 27 202
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

BLI- KO A/S
Blikk- og Kobberslagerverksted
Leiv Leas vei 10 - Telefon 22 870
Verksted: Forus — Telefon 63 707
Stavanger

JOHS. LEIKNES
Herre- og Gutteklær

Haugesund Telefon 23 200

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S

Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64

OSLO

ODDSTØL RADIO
Spesialforretning i Radio og TV
VELG KVALITET — VELG PHILIPS

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SKEDSMO AVFALLSENTRAL
Fjellhammerv. 19, Strømmen Tlf. 71 27 77
Kjøper jern, metaller, filler og flasker til dagens priser. Opphugging og demontering av større maskiner og lignende.
Henter Listeført skarpjenrslev.d. *Henter*

KJÆRAN BILSERVICE
Verdal — Telefon 88 623
Esso oljer og bensin

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

WOLD OG HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

TRANSPORTSERVICE A/S
Langtransport - Distribusjon
Formidling - Samlasting
Oddervn. 5, Arendal - Tlf. 23 957, 24 877

ELEKTRO
Alt i Radio — Elektrisk — TV
Kristiansund N. — Telefon 73 838

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

CHR. SØRENSEN
Slakterforretning
Kopervik — Telefon 159

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VÆRKS KROA
Fina Servicestasjon og Kafeteria
Inneh.: Kåre Skaia
Froland Verk pr. Arendal — Tlf. 38 246

IRIS BLOMSTERHANDEL
Alt i Blomster
Kristiansund N. — Telefon 74 560

PORSGRUNN MEIERI
Melkebar
Porsgrunn - Tlf. 51 534, 50 302

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 39 401

VERDAL MUSEUM
Kafé og Restaurant
Stiklestad — Tlf. 83 392

ANTON K. DAVIDSEN
BLIKKENSLAGERVERKSTED
Telefoner 72 638 - 72 892 — Namsos

BUGGES KAROSSERIVERKSTED
Namsos — Telefon 72 150
Forhandler **Mazda biler**

KJELLS BYGG A/S
Spesialforretning i
Tepper og Gulvbelegg
Egen leggingsavdeling
Larvik —Telefon 83 653

HENRY JENSEN
BYGGMESTER
Namsos — Telefon 73 050

NAMSOS FYSIKALSKE INSTITUTT
Namsos — Tlf. 72 544

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

OSCAR VISTE & CO.
Blikkenslagerforretning
Voss — Tlf. 11 054

ROLF FURUSETH
Entreprenørforretning
Dal — Eidsvoll — Tlf. 76 15 05
Nybygg og reparasjoner

TH. FLIKKAS EFTF.
Inneh.: Bergljot Glendrange
Ass. Handel
Flekkefjord — Tlf. 22 002

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

ALT I BYGNINGSARTIKLER
DAL BYGG A/S
Dal — Telefon 76 16 15

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

BYGGMESTER
BIRGER PEDERSEN A/S
Entreprenørforretning
Namsos — Sentralbord 72 355

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

OLE PETTER KULIEN A/S
Byggmester
Kristiansand S. - Tlf. 10 215

Benytt
Halden Komm.
Installasjonsforretning
Alt i elektrisk
Wiels Plass Telefon 82 950

MICHAEL SCHAU OG SØNN
Telefon 23 160 — Hamar
BLIKK- OG KOBBERSLAGERVERKSTED
Ventilasjon — Varmluft — Vifter — Migthy plate
Aluminium takrenner og nedløp

JOHN JOHNSEN
Trykkeri
Levanger — Telefon 81 723

KARL JOHANSGATENS
BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - -Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

Når De reiser gjennom Sarpsborg er
MATSTOVA OG PER GYNTHAGEN
på Torget spisestedet

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 80 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor
og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Fryserbokser tilleie

E. JONASSEN & CO.
Kristiansand S.
Delikatesseforretning —
Daglig nylaget fiskemat
Telefon 22 433

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

JOTRON ELEKTRONIKK A/S
Levanger — Telefon 85 244
VHF Nødutstyr

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

JONAS ERIKSEN A/S
Skipshandel - Jernvarer - Malervarer
Kristiansund N. — Sentralbord 74 411

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 273354

GAARE's VERKSTED

Stativfabrikken

Sandnes

Telefon 73 1 67

RINGKNUTEN PUKKVERK

INNEH.: REIDAR JOHANNESSEN

●

Kongsgårdbukta

Kristiansand S. — Telefon 16 306

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

SOLUMS EFTF.
Lillestrøm - Tlf. 71 38 88 — eller
GARDINER & UTSTYR A/S
Strømmen - Tlf. 71 23 17
Stort utvalg i Gardiner og Sengeutstyr

TOMREN A/S
Storgt. 28 — Fredrikstad
Topp norsk konfeksjon i
Dame- og Herreklær

SUNDAL MEIERI A/L
Melk gir styrke
Sunndalsøra — Telefon 91 130

E. SLORER JACOBSEN & CO.
Speiderveien 29 - Fredrikstad
Telefoner: 16 540 - 16 945
«HAVETS DELIKATESSER»

Alltid noe godt i sko
A/S HAGA & CO.
Skåregt. 125 — Telefon 24 252
Haugesund

R. G. LIOR — METALLSTØPERI
Strandveien — Rælingen
Telefon Lillestrøm 71 17 77

JOHS. SANDVIK A/S
«Skarpsko» traktorkjettinger
Sandvik Vinsjer — Mek. Verksted
Stokke — Tlf. 320

VERDAL FYSIKALSKE INSTITUTT
Verdal — Telefon 88 474

IVAR LETNES
Spesialforretning i Kjøttvarer
Levanger — Telefon 81 355

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
BRØNNØYSUND

A/S AASE DREIERI
GANDDAL

JORUNN JOHANSEN
Lefsebakeri
Verdal — Telefon 88 466

For god — nvbrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

SAND SPAREBANK
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

GJØVIK OG OPPLAND FISKEFORRETNING
Alt i Fisk — Gå til fagmannen
Gjøvik — Telefon 71 284

Målsøm av uniformer
- og vanlig konfeksjon

I. TALBERG
KONFEKSJONSFABRIKK
VÅGSTRANDA — Telefon 31

Egne stoffer
Mottar også leiesøm for firmaer

Skotterud — Dilling — Fredrikstad — Stavanger — Larvik
Skjeberg — Tvedestrand — Verdal

KJELL TRANDEM
Aut. Rørlegger
Skotterud — Telefon 35 503

ROLF MYHRE
BUNTMAKER
Spesialforretning i pelsvarer
Fredrikstad — Telefon 15 627

ØSTBERGS TRYKKERI
Boktrykk — Offset
Telefon 11 563 — Fredrikstad

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
SKRAPJERN OG METALLER EN GROS
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627 - 15 612

RØNNEBERG FOTHELSESENTER
Nykirkebakken 9 — Stavanger
Telefon 27 726

Nå kan De få
KJØLEAGGREGAT I MATBUA
Leveres av Lynis Kjølesutstyr
L. SØRENSEN MEK. VERKSTED
Industrivn. 3 - Stavanger - Tlf. 24 017

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

E. FINSTAD
Aut. Installatør
Verdal — Tlf. 88 888
Spesialfirma i belysning
Komfyrer - Kjøleskap - Fryseskap m. m.

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 88 612
Privat Steinkjer 43 158

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

LUNDEGÅRD & THORESENS EFTF.
Trikotasjevarer - Garn
Sarpsborg — Telefon 52 225

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

I. IVERSEN A/S
Aut. Rørleggerforretning
Arildsgt. 5 — Trondheim
Telefon 23 006

Velkommen til
TEKSTILMAGASINET A/S
Alt i metervarer
Pellygt. 35 — SARPSBORG — Tlf. 55 982

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

AUTOPARK A/S
FALKENBORG
Trondheim — Telefon 19 565

OSCAR GRENAGER
Linoleum — Tapeter
Farvehandel — Vindusglass
Halden — Tlf. 82 235

JOH. KR. JOHANSEN
KOLONIALFORRETNING
Torvet 2 — Halden

TØNSBERG FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

BRØDRENE FJELD ELEKTRISK
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - Tlf. 21 222

A/S AAVIK INDUSTRI
Steinkjer — Telefon 61 799
Produksjon av sovesofaer og Salonger

K. NORVIK A/S
Alt i Kolonial
Steinkjer — Telefon 62 178

Alt i dagligvarer hos
R. GUSTAVSEN A/S
ved Tinghuset
Drammens nye sentrum — Tlf. 83 37 60

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

Benytt
Ludvig Paulsen Bilsentral
BP-stasjonen — Rutebiler
Horten — Tlf. 41 129

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
N. Storgt. 1 — DRAMMEN
Telefon 83 38 32

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 83 74 83
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

BRØDRENE WATHNE
Mek. Verksted
Sørhauggt. 184
Haugesund — Telefon 23 850

STEINKJER MATSENTER & MATHJØRNET
ASS. MATVAREFORRETNING
Steinkjer — Telefoner 61 602 - 61 780

A/L NAMDAL KORNSILO
Namsos — Telefon 73 196

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning - Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

Blåsesand - Vi leverer alle sorter spesialsiktet sand til blåsing, finpussing og filtrering - Leveres i sekker á 50 kg.
BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

Christiansands Babymagasin
ALT FOR BABY OG BARN
Markensgt. 26
Kristiansand S. — Telefon 22 646

Besøk
OLAF HYGGEN'S HAVESENTER
Telefon 84 67 02 — Kjellstad — Lierbyen

GULSKOGEN GARTNERI
SNITT BLOMSTER
Gulskogen — Telefon 83 35 80

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

BRING MØBELSENTER A/S
Storgt. 32
Lillehammer Telefon 53 380

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

OLAF B. TERJESEN A/S
Aut. Rørlegger
Teie — Tlf. 20 848

Namsos Garn og Trikotasje
Namsos
BABYUTSTYR - BARNEKONFEKSJON
UNDERTØY - GARDINER - SENGEUTSTYR

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

SPILLUM GARTNERI
Namsos — Telefon 72 581

TRÆLEBORG BAKERI A/S
Tønsberg — Telefon 12 423

H. LØVOLD
Fiskeforretning - Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

KRAFTS FARVEHANDEL
Namsos — Telefon 72 681

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

LEIF ROTMO
Ass. landhandel
Helgådalen
Telefon Verdal 80 473

GLITRE GARTNERI
Inneh.: A. J. Andersen
Alt i planter og blomster
Teie pr. Tønsberg — Telefon 20 578

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

BRØDR. AAKVIK A/S
Entreprenørforretning
Ålesund — Sentralbord 24 651

KIRKEGATENS FRUKT & TOBAKK
Alt i Tobakk og Sjokolade
Ålesund — Telefon 22 251

TALLMANN
Gardiner - Tepper - Utstyr - Skumplast
Mandal — Telefoner 61 795 - 62 708

«DE TRE NØSTER»
Garn - Trikotasje - Kjoler
Tlf. 82 194
Skreia og Lena

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Telefon 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

ALVHILD JØRGENSEN
Håndarbeider - Garn - Brukskunst
NOTODDEN
Tlf. 11 693

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsvn. 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmesteri

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr - Damevesker - Parfyme - Leketøy

H. L. HANSEN
Etabl. 1897
Blikkenslageri og Ventilasjonsfirma
Sarpsborg — Telefon 54 111

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

HAMAR RØRLEGGERBEDRIFT A/S
Aut. Rørlegger
Skolegt. 12, Hamar — Tlf. 23 024

O. NØRVE A/S
Ålesund — Sentralbord 25 740
Trelast — Bygningsartikler

OSCAR BERG A/S
Tekstilmagasin
Stjørdal — Telefon 94 433

STEINKJER BETONGINDUSTRI A/S
Figga
Steinkjer — Telefon 62 240

GREVEN KAFETERIA
Mandal — Telefon 61 440

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

MARTIN NARUM
BYGGMESTER
ENTREPRENØRFORRETNING
Mandal — Telefon 61 067

ANDREAS DYB
Entreprenør
Gåseid — Telefon 35 003

SKOGVEIEN AUTO A/S
Bilforretning — Mobilstasjon
Bensin - Olje - Service
Hamar — Tlf. 22 090

STÅL & ALUMINIUM SVEIS A/S
Tenvik
Nøtterøy Telefon 83 318

A/S BUSSBYGG
Bilgummi — Karosserifabrikk
Hoverforhandler for Brigsteon bilgummi
for Møre og Romsdal
Hovedforhandler for NSU biler
Hovdenakken — Telefon 19

GUTU'S AUTO
AUT. BILVERKSTED
Bensin og Oljer
Citroen forhandler
Barkåker — Telefon 29 257

N. M. RYGH
GLASSMAGASIN
Ålesund — Telefon 22 291

BRØDRENE HUSE & SØNNER
Murmester- og Entreprenørforretning
Askim — Telefoner: 88 17 64 - 88 25 79

LEIF STAVE
Murmester
Ålesund — Telefon 22 676

JOHAN P. BJØRNSETH
FRUKT & TOBAKK
Ålesund — Telefon 22 081

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

LOTTE GARN & TRIKOTASJE
Ålesund — Telefon 21 829

O. WIIG
Farvehandel
Molde — Telefon 51 744

ARNE A. WAMS EFTF.
ALT I DAGLIGVARER
Tlf. 85 70 07 — Vikersund

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde Telefon 53 042

E. P. A A S E
Alt i Kolonial
Sandnes — Tlf. 61 618

GUMMIFOTTØY
OG
REGNTØY

finner De hos oss

L. Evensens Eftf.

Pellygt. 71 - Sarpsborg
Telefon 54 222

Stavanger — Sandefjord — Molde — Ålesund — Minnesund
Sør-Audnedal — Skudeneshavn — Larvik — Hønefoss — Spillum

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

EDB SENTRALEN A/S MOLDE
Molde — Sentralbord 53 833

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 36 503, 29 160

Vi leverer også
HYDRAULISKE
vripropelleranlegg
A/S HEIMDALMOTOR
Molde — Tlf. 52 155

SKUDENESHAVN RØRLEGGERFORRETNING
Aut. Rørleggerfirma
Skudeneshavn — Telefon 58 338

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

ODD ROMSTAD
Trevarefabrikk
Spillum i Namdalen

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

ANDERS LØCHEN FOGTH
Spesialforretning i briller og kikkerter
Søndre torv, Hønefoss
Telefon 21 437 — Hønefoss

SØRENSENS EFTF.
BAKERI
2092 Minnesund — Telefon 76 80 78

«LOTUS»
Damefrisørsalong
N. Kleivegt. 16
Stavanger Tlf. 20 943

BLOMSTERSERVICE
Inneh.: V. Wilhelmsen
ALT I BLOMSTER
Hundevåg — Stavanger
Telefoner: 47 261 - 47 284

ERLING OUTZEN
Bakeri & Konditori
Molde — Telefon 51 348

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Universitetsbibl. i Oslo
avd. Norsk Pedagogisk
Studiesamling
Observatoriegt. 1

OSLO 2

VI HAR FLYTTET!

Vår adresse er nå:

LYSKOPIANSTALTEN

Ø. Langgt. 71 (inng. ved Irma) Tønsberg - Telefon 12 6 86

Vår kapasitet er øket sterkt
og tilbyr alt i:

LYSKOPI

PLANKOPI

ELEKTROSTATISK KOPI
(kopi av attester, dokumenter osv.)

ELEKTROSTENSILERING

STENSILERING

Henter og bringer

Grafia Boktrykkeri, Oslo